

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő:
Füvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő:
Főiskola, háznagyi hivatal.

Tartalom. Lelkészmínősítési szabály-javaslataink. Csiky Lajos. — „Egészség“. Nagy István. — Közügyeink. Nyílt levél a szerkesztőhöz. Kósa Ede. — Észrevételek. Szerkesztő. — Nyílt levél nagy. Csernák István máramaros-ugocsai ev. ref. egyházm. esp. úrhoz. Kiss Bertalan. — A beregi ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése. Sütő Kálmán. — Örömnepély és egyházmegyei közgyűlés. S. Sz. J. — A nagykarolyi ref. egyházmegye közgyűlése. K. E. — Irodalom. — Különfélék.

Lelkészmínősítési szabály-javaslataink.

I.

Mint a tiszántúli főtiszt. egyházkerület mult 1888. évi 208-ik és a folyó 1889-ik évi 26-ik számú végzése által a lelkészmínősítési szabályok módosítása iránti újabb javaslatkészítéssel, illetve a főtiszt. püspök urak által készített szabály-javaslat felőli véleményezéssel megbízott küldöttség egyik igénytelen tagja, újra felemelem szavamat itt a nyilvánosság előtt ez ügyben, mely, mert egyházunk létérdekeit is illeti, s melylyel volt alkalmam behatóan foglalkozni, mintegy szívemhez forrott már, s melynek helyes alapokon megoldását óhajtvá várom, és azoktól, kiktől annak sorsa függ, minden tisztelettel kérve-kérem.

Nem szükséges, hogy e kérdés történetét részletesen előadjam; ismeri azt e lap olvasó közönsége. Alig van nevezetesen ügy, melylyel az egyházi lapok behatóbban foglalkoztak volna, mint a lelkészmínősítés kérdésével. Egész irodalomná nőtte ki magát e kérdés tárgyalása úgy a mi egyházkerületünkben, mint a testvéregyházkerületek körében is.

A tiszántúli egyházkerület 1883. szept. havában tartott közgyűlésén állapította meg a lelkészmínősítési szabályzatot. E szabályzat ellen folyton-folyvást kifogások emeltetvén, a főtiszt. egyházkerület, néhány érdemes tagját megbízta újabb javaslat készítésével. Így jött létre azon munkálat, mely nagytit. Kiss Áron és Szél Kálmán es-

peres urak aláírásával egyházkerületünk mult 1888. évi szept. 17—21. napjain tartott gyűléséhez benyújtott. Ugyanezen közgyűléshez én alulírott voltam bátor egy különvéleményt benyújtani. E két munkálat, vagyis, — nevezük így: az esperesi javaslat és Csiky Lajos különvéleménye véleményezés végett kiadatott a már korábban kiküldött bizottságnak, melynek egyik új tagjául én is bevásztattam.

Időközben öt egyházkerületünk főtiszt. püspökei terjesztettek egyetemes konventünk elő egy, az egész magyar ev. ref. egyház mindenik kerületében kötelező, egyöntetű lelkészmínősítési szabályzatot, melynek végezésére a konvent 1885. évi novemberi ülésének 67. számú határozatával nyertek megbízást. E munkálat közelebb tartott egyházkerületi közgyűlésünk által szintén kiadatott bizottságunknak, hogy erről is, mint immár harmadik javaslatról véleményt adjunk.

Senki által nem engedem felülmúlatni magamat azon köteles tiszteletben, melylyel egyházkerületünk vezéremberei és egyetemes magyar reformált egyházunk oszlopfér-fiai, a püspök urak iránt viseltetem, s ha mégis bírálat alá veszem munkálataikat: nézzék azt úgy, mint az ügy iránti élénk érdeklődésemnek egyszerű tanújelét, s mint a vélemény szabadság protestáns elvének általam is igénybe vehető nyilvánulását.

Lássuk tehát ezúttal az esperes s azután a püspök urak javaslatát bírálati szempontból.

Jól esik az esperes urak munkálatában azt a méltányossági irányzatot észlelnünk, hogy az a rendes lelkészek, a theol. tanárok és a lelkészi képesítéssel bíró rendes vallás tanárok mellett a segédlelkészeknek is helyet juttat, illetőleg pályázhatási szabadságot nyújt az első osztályú egyházakba is. E méltányosság megfelel a szeretet ama szellemének, mely e kérdésben a mi egyházkerületünk vezéremberei által, a többi egyházkerületek fölé magasodva,

folyton fentartatott. Tisztelet a javaslat készítőinek, kik ősz vagy öszülő fővel ifjú segédlelkészeink között is meg tudják becsülni és méltányolni törekednek az érdemet, azt a jó bizonyítványt, mely nekik egyetlen vagyonuk, tisztos örökségök, becsületes reménységök, egyszóval mindenök. El kell ismernünk, hogy e munkálat méltányosabb a még érvényben levő szabályzatnál is, a mennyiben például első osztályú egyházba a jeles (kitünő) osztályzattal bíró, de külföldi akadémiákon nem járt segédlelkészeknek 3 évi sikeres gyakorlati szolgálat után pályázhatási szabadságot nyújt, míg az 1883-iki szabályzat erre csak 4 évi szolgálat után ad jogot. Továbbá előnye az is, hogy a 4 osztályba pályázó segédlelkésztől nem két, hanem csak 1 évi gyakorlatot kíván.

De e javaslat szerkezetében vannak aztán olyan fogyatkozások, a melyek azt, úgy a mint van, föltétlenül használhatatlanná teszik. Kifogás alá esik nevezetesen annak több pontozata. Miért nem tesz nevezetesen e javaslat az egész munkálaton átmenő különbséget a „jó“ és „kielégítő“ között, s miért vonja mindekkettőt össze a „nem jelesül“ képesítés tágabb kifejezése alatt?! Nézzük csak meg az I-ső osztályba pályázhatás föltételei között az a), b) pontokat, összehasonlítva a c)-vel, vagy a II-od osztályba pályázhatás föltételei között a b) pontot, összehasonlítva a c)-vel, d)-vel és e)-vel, mindezekben „jeles“ és „nem jeles“ képesítésről van szó s imé a III-ad osztályba pályázhatóknál a b) és d) pontok alatt rejtélyesen előbukkan a „jó“ osztályzat is. Mit keres ez itten, holott az előzőekben nincsen meg?! De meg a III-ik osztályba pályázhatás d) pontja alatt ez mondatik: „azon segédlelkészek, kik képességi vizsgáikat jó osztályzattal tették le, 3 évi sikeres szolgálat után“. Ha aztán, már egy ilyen illetékes segédlelkész egy III-ad osztályú egyházba pályázik, oda kijelöltetik és meg is választatik, ugyanezen ember egy év múlva egy másik, szintén III-ad osztályú egyházba akarván pályázni, akkor és oda már nem illetékes, mivel a III-ad osztályú egyházba pályázhatás föltételeinek b) pontja alatt ez foglaltatik: „azon rendes lelkészek, kik, jó osztályzattal tették le képességi vizsgáikat, 2 esztendei jó sikert mutató, buzgó szolgálat után“. Vagyis az ilyen lelkész 3 évi káplánsága után következett egy évi rendes lelkészi minőségben töltött buzgó szolgálata által elvesztette azon képesítettségét, melyet egy évvel előbb káplánfővel bírt. Ha azt mondják, hogy a b) pontban kápláni szolgálatról van szó, mit keres akkor a d) pontban a segédlelkészek 3 évi sikeres szolgálatának fölemlítése?! Avagy hasonlítsuk össze a III-ik osztályú egyházba pályázhatás b) pontját az előbbi osztály c) pontjával. Amabban a „jó“ bizonyítványú lelkésztől 2 év kívántatik meg, hogy III-ad osztályú egyházba pályázhassék, emitt meg a „nem jeles“ osztályzatú rendes lelkészek 2 évi ren-

des lelkészi minőségben töltött szolgálat után már 2-od osztályú egyházba is pályázhatnak, — a miből az következik, hogy „jó“ bizonyítvánnyal 2 év kell ahhoz, hogy valaki III-ad osztályú egyházba rendes lelkészül bejuthasson, de nem jeles (tehát például kielégítő) osztályzattal, ugyanannyi idő alatt II-od osztályú egyházba is be lehet jutni. Indokolhatatlan fogyatkozása e javaslatnak az is, hogy a külföldi egyetemről hozott bizonyítványt csakis a jelesül képesített egyénnek előnyül tünteti föl, és különösebben csakis az első osztályú egyházaknál kívánja figyelembe vétetni. Mi abban a méltányosság, hogy egy ifjú, ki jól, avagy kielégítően tevé le itthon vizsgáit s külföldön igyekszik itthon csak fogyatékosan szerzett ismereteit pótolni, — mi abban a méltányosság, hogy ennek nemes igyekezete figyelembe ne vétessék?! Szerintem igenis figyelembe veendő az osztályzat minősége, de méltánylandó aztán mindenkinél az élet nagyobb iskoláiban kifejtett mindennemű nemes törekvés is.

Ily fogyatkozások levén észlelhetők az esperes urak javaslatában, részéről azt nem tartom elfogadhatónak, minden fentebb jelzett nemes és méltányos irányzata mellett sem; mert szervezeti hibái olyannyira átvonulnak annak egészén, annak minden pontján, hogy a fölött csakis tökéletesen új átdolgozása mellett lehetne érdemlegesen tanácskozni.

A mi a püspök urak munkálatát illeti, először általában elmondom arról, hogy azt föltétlenül kötelezőnek nem szabad, nem lehet tartanunk. Először is egyházi törvénykönyvünk 188. §-a szerint „a lelkészek minősítése iránti eljárást az egyházkerületek állapítják meg“, és a lehető egyöntetű eljárás eszközlése végett csak közlik egymással megállapodásaikat, — de meg a főtiszt. püspök urak az 1885. novemberben tartott konventi gyűlés jegyzőkönyvének 67-ik számában csak arra nyertek fölhívást, „hogy kölcsönös megbeszélés után véleményt adjanak, hogy mit lehetne e fontos kérdésben és tárgyban tehetni a fel-felmerülő nehézségek és bonyodalmak eloszlatására és megszüntetésére“. Bocsanat, a megbízáson túlment tehát a főtiszt. püspöki kar, midőn munkálatát ezen kezdő szavakkal terjeszti az egyetemes konvent elé (1889. évi 54. sz.): „alulírtak, kik a főt. és mélt. konvent 1885. évi novemberi ülésének 67. sz. végzésével az egész magyar ev. ref. egyház mindenik kerületében kötelező egyöntetű . . . lelkészminősítési szabályzatjavaslatának elkészítésével bízzunk meg stb“.

Különben e püspöki javaslatra szerény véleményünk a következő. A lehető legtökéletesebb annak symmetrikus épületterve, művészi kezekre vall annak egész berendezése, de oly hideg épület az, mintha az egész jégből volna összeállítva, s oly méltánytalan annak irányzata, a hogy mi azt itt a Tiszántúl eddig sem nem ismertük, sem ismerni nem akarjuk. Nem veszi az tekintetbe, egyáltalában mellőzi a mi egyházkerületünk

azon humánus felfogását, mely úgy még kötelező lelkészminősítési szabályzatában, mint a mi szabályjavaslatainkban benne van, hogy t. i. 1-ső osztályú egyházba kitűnő osztályzatú segédlelkészeink is pályázhassanak.

Elfelejtí e javaslat, hogy irányzatával a magasabb törekvésű pályaválasztó ifjakat csakhamar teljesen visszariasztja a lelkészi pálya választásától. Elfelejtí azt, hogy végre is sok esetben nem annyira az egyházak, mint inkább a rendes minőségben szolgáló lelkészek érdekeit tartja szemé előtt. Bizonyos ugyanis, hogy a nagyobb egyházak végre is rendezettebbek, s itt az alapos képzettséggel bíró, s a mellett ifjú szónoki tűzzel rendelkező segédlelkészek az ígének lelkes hirdetése által nem csekélyebb szolgálatot tehetnek az Ur anyaszentegyházának, mint egy olyan idősebb lelkész, ki talán csekély szónoki erővel rendelkezvén, amannak mellözésével ily helyekre megválasztható. És ki tudja azt bizonyítani, hogy az íghirdetéshez, az anyakönyvek vezetéséhez, az egyház administrationális ügyeinek elintézéséhez nem épen úgy érthet egy kitűnő tehetségű és igyekezetű segédlelkész, ki valamelyik nagyobb egyházban, vagy például egy esperes mellett szolgál, mint az a rendes lelkész, ki lelkészkeppességi általános osztályzattal ellátott mindkét bizonyítványa szerint elegendő osztályzatot nyert s ki, 10 évi szolgálat után, melyből 5 évet mint rendes lelkész szolgált (lásd I. 1.), első osztályú egyházba pályázhatik, míg az a kitűnő képzettségű segédlelkész, mint segédlelkész, egyszerűen mindenkorra el van zárva az onnan pályázhatástól. Szerencsétlen felfogás az, mely mindenáron csak az idősebbeket pártfogolja s a nemes versenyből kizárja azokat, kiknek erejük is, idejük is van az életnek a legjobb erőket is foglalkoztatni képes munkaterein való mielőbbi továbbképződéshez. De meg hát olyan nagy a különbség a különböző osztályú egyházak között?! Egy rendezetlen 2-od, 3-ad vagy 4-ed osztályú egyház ügyeinek intézése kevesebb erőt igényelne, mint egy rendezett első osztályú egyházé?! Gondoljuk meg e kérdést minden oldalról.

E szabályzat tehát nézetem szerint nem felelvén meg egyházkerületünk eddigi irányzatának, mert méltánytalan az a segédlelkészekkel szemben, mert elriasztja a pályaválasztó, jobb tehetségű ifjakat a theologiai pályától; mert esetleg elkeseredést szülhet egy-egy 1-ső osztályú egyházunknál, a melyik talán egy ilyen kitűnőbb képzettségű segédlelkészt óhajtana rendes lelkészül megválasztani; de meg, mert azt sem mondja ki, hogy e szabályzatnak visszaható ereje nem leszen, s így azon idősebb káplánokat, kik ma teljes, elvehetetlen joggal számíthatnak 1-ső osztályú egyházba való megválasztathatásra is, innen nem zárja ki; e szabályzat ellenkezővén a humanitással, a keresztyén szeretet elveivel, s mint a melynek elfogadása egyházkerületünkben egy volna a határozott visszaessél: nézetem szerint, mint használhatatlan, egyszerűleg teljes tisztelettel félreteendő.

Csiky Lajos.

„Egészség.“

(Vége.)

A falusi pap legyen híveinek egészségügyi tanácsosa olyformán, hogy míg az orvos a betegséget meggyógyítja, ő igyekezzék tanácsolásával annak elejét venni! P. o. magyarázza meg a jobbmódúaknak, hogy ha házat építtet, kellő magasra

emeltesse, nagy ablakkal lássa el, a szegénynek azt, hogy alacsony házat tartsa tisztán, szellőztesse; hiszen sok helyen egész télen át ki nem nyitják az ablakot, sőt van olyan szokás is, hogy télire az ablakot betapasztják: még levegő se menjen bele! És tanítsa meg népét sok más apró dolgokra, melyeket a helyi viszonyok hoznak elő, a melyekre vonatkozó ismereteket ő megszerezhet az „Egészség“-ből. Kevés pap merheti azt mondani, hogy fizetése nem bírja meg a prenumerációt. Inkább azt lehetne mondani, hogy sokkal elfogultabb a nép, mintsem erről fel lehetne világosítani; hogy ösmeretes csökönös észjárásával erre is azt mondaná, hogy az apja, meg a nagyapja is úgy élt, mint ő; abban a házban született, abban lakott, mégis megvolt. Öreg kort ért. Erre igenis készen kell lennie a papnak; készen arra is, hogy nagyon sok időbe fog kerülni, lehet, hogy ki kell halniok a már megesontosodott fejűeknek: de ha sokára is, megérti azt a nép lassan-lassan, hogy hiszen igaz, ő is megélt, az apja meg a nagyapja is, egészségesek is voltak; és vannak nagyon sokan, a kik oly erős szervezettel vannak megáldva, mely ellen tud állani a rossz egészségi viszonyok káros behatásának: de hát az a sok ezer, a kik kisdéd korukban elhaltak, a kik az ellenkezőről nem tudnak bizonyosságot tenni, a kik hogy éltek, azt az együgyű ember elfeledi és nem tud odáig gondolni, hogy mint ő megélhetett, annak is meg kellett volna élnie, hogy sokszor nem „az Isten akarta úgy“, hanem az anya gondatlansága, a rossz ápolás, az egészségtelen környezet öli meg. Ezek okozzák azt, hogy nálunk a gyermekhalandóság a legnagyobb, olyan, hogy más államokhoz viszonyítva 100 ezerrel, Angliához képest pedig 150 ezerrel veszítünk el többet kisdédekben évenként, mint szabad volna.

Némely pap talán azt mondja, hogy az ő népe nem venné jó néven az ilyen lelképásztorkodást! Lehet. De ennek okát önmagában keresse az a lelkész! Mert vajjon így volt-e ez mindig? Nem voltak-e idők, a mikor a lelképásztor atyja volt az ő gyülekezetének? — kihez minden bajában bizalommal fordult az tanácsért. Vissza kell hozni ezt az időt! A papságnak kell visszaállítania a bizalmat önmaga és a gyülekezet között, mert nem ez hidegült el ő iránta, hanem ő idegenítette el azt magától. Hanem e bizalom visszaállítására első követelmény az, hogy az egyházmegyék, általában az egyházi hatóságok törvényszékei előtt ne forduljon meg olyan sok papfegyelmi ügy, de még kevesebb legyen aztán az elhallgatott, elsímított ok erre. A papság önmagán végezzen előbb egy kis erkölcsi missiót!

Ha végez cura pastoralist (erre pedig immár egyházhatóságilag szorítanám), annyival inkább lehet a pap missionáriusa a közegészségügynek is, mert ez szoros összefüggésben van a közerkölsiséggel; nagyon sok egészségi baj nyomai erkölcsi nyomorúságra vezetnek el a velök foglalkozót. P. o. az iszákosság! Nemcsak hogy nyomorult vázzá teszi az iszákost, de inségre juttatja családját, a nyomor pedig szülője testi és lelki betegségeknek. Aztán terjednek immár falukon is a bűnök különböző nemei s mind a közegészséget veszélyezteti; az erkölcselenség rongyos uszályában ott lappang az egészség romlása is. Avagy mi az oka a nagy gyermekhalandóságnak nálunk? Nem egyedül a szegénység, a mely nem képes megadni a szükségeseket a kisdéd ápolására, hiszen más országokban is vannak szegények; nem is egyedül az általános közegészségi állapot: hanem sok esetben az anya könnyelműsége, melylyel gyermekét hosszabb időre magára hagyja; sokszor épen szeretetlensége, nem ápolja kellőleg, nem visel reá gondot. Hiszen

a földművelő osztályban sokkal sűrűbben jelentkező tünemény az, hogy fiatal anyák szívtelenül nem áttalják mások előtt is gyermekök halálát óhajtani; gyakribb, mintsem ezzel a papágnak számot vetnie ne kellene, mert hiszen annak az óhajtnak mindig erkölcsi rugója van: vagy a fiatal anyának áll útjában a kised, vagy a rideg vagyongkérdés indítja, mely feláldozná vérenek magzatját, hogy a már meglevő egy-kettőnek több juthasson. — Említsem-é azt a szörnyű bűnt, a mely megabolja a nemzetet olyanokban, a kiket az még ezután mondhatott volna magáéinak? — a mely bűn épen a magyarságban hihetetlen módon terjed, a mint bizonyítja ezt Szász Károly püspök úrnak a Prot. Egyh. és Iskolai Lap 1888. évf. 9-ik számában megjelent czikke is; a melynél — sem magát a tény, sem hatását tekintve — szörnyűbb nincs, mert az — mint ő mondja — „fogyasztja a nemzedéket, bemoeskolja a házi tűzhelyet, megöli sok esetben azt, a ki magán elköveti“. A közegészség hanyatlása, az emberi élet pusztulása mindenütt együtt jár itt az erkölcsök romlásával. Irtsuk ki azért az erkölcsi nyomorúságot, ezzel orvosoljuk a testi betegségeket is. E munkát pedig, ha valaki, csak pap végezheti, és ha végzi, akkor lesz gyülekezetének igazán pásztora.

Szerezzünk uraim, egészségügyi ösmereteket és terjesztjük azokat a magunk körében, az egyszerű embereknél előszóval, a művelt emberek közt az Orsz. közegészségi egyesület czéljainak megösmertetésével és azoknak magoknak is az egyesületbe bevonásával!

Én szükségesnek látnám, hogy e kérdésre terjesztsek ki figyelmeket egyházi főhatóságaink is, és miután a közegészség a közerkölcsiséggel mindenkor együtt jár: mondják ki, hogy a közegészségügyet egyháztársadalmi kérdésnek tekintik, magokévá teszik olyformán, hogy a mikor a lelkészeket felhívják ebben buzgó munkálkodásra, egyúttal felkérlik az államkormányt, hogy mindazon esetekben, a hol a lelkészeknek békés funkciója mellett hatósági beavatkozásra is szüksége leend, az államkormány a maga közegeit ezen beavatkozás teljesítésére szigorúan utasítsa. Az állam, ha nagyobb összegeket a közegészség javítására nem áldozhat, saját érdekében ezt aligha tagadná meg; közegészségi viszonyaink pedig csak ez által is bizonyosan hatalmas lendületet vennének; az eredményből lelkészeink önértzetesen hivatkozhatnának az őket megillető részre: az előismerésre és öntudatra. Quod Deus faxit!

Nagy István,
ev. ref. s. lelkész.

Közügyeink.

Nyílt levél a szerkesztőhöz.

T. Szerkesztő Ur!

Érdeklődéssel viseltetve úgy az egyházi élet terén felmerülő mozgalmak, mint az iskolai nevelési ügyek iránt; olvasni szeretve, az olvasottak felett gondolkozva, sőt néha még az olvasottak bírálatába is mélyedve — egyéni nézetemnek, véleményemnek bátran, nyílt arcczal kifejezést adni is szeretek.

Legyen szabad azért jelenleg is e sorok által kifejezést adnom annak: a mi az én (de nem csak az én, hanem több pap-társam) lelkét is nyugtalanítja — egy bizonyos dolog tekintetében.

Ugyanis — az egyes lapok hasábjain s egyesek által el-

beszélve — sok szépet és jót olvastunk, hallottunk a debreczeni főiskolának újjászervezett convictusáról.

Az újjászervezés valóban nagyon bölcs intézkedés volt; — az újjászervezésnek mi nagyon örvendünk, tapsokkal fogadtuk — mert bizony a „mi időnkben“ — a convictus minden bírálaton alól állott.

Mi teljesen el is hisszük mindazon szép dolgokat, miket hallottunk a debreczeni convictus felől. Üdvözlét érette a haladó korszak — és a collegium kormányzó tanácsának! . . .

A convictus felől kebleinkben táplált boldogító hitünket azonban a napokban nagyon lerombolta, megingatta a főiskola gymnasiumáról kiadott „Értesítő“, melyben a bokros érdekekben gazdag igazgató, Tüdős János úr számadást ad a convictus állásáról is.

Bár ne adott volna! . . .

Számadása bennünket, szegény papokat, nagyon lehangolt; — elvette kedvünket — elkeserített! . . .

Számadásából rá jöttünk, hogy a debreczeni convictus „jótétemény“-nek távolról se nevezhető; mert nagyon drága levén, a 70 forintot fizető szülék adják a jótéteményt a 40 forintosok, 20 forintosok — az ingyeneseknek is, — és nem a collegium, melynek tanárkara a convictus osztogatásával öl és elevenít, sok szegény gyermek szunnyadó tehetségét a fel nem vétellel megöli. A kétszerkettő nem csal soha. Mi figyelmesen összeadtunk mindent; valamint az érdemes igazgató úr — úgy mi pár száz forint tiszta haszon eredményre jutottunk; — tehát a debreczeni convictus mai állapotában nem jótétemény — hanem: üzlet! Üzlet a főiskola javára, a szegény szülék kárára.

Nem a collegium jótéteménye a convictus ily magas díjak mellett, mert a befizetett pénzek nem csak teljesen fedezik a convictus kiadásait, hanem még nyereség is marad. Nem jótétemény a convictus, mert a legtöbbet fizetők nagyon megadják az árát annak a kosznak, — mely koszt pénznek még sok sallangja van — (lakdíj, tandíj, mosatás, fűtés, ruházat) és így egy szegény szülére nézve a taníttatás nincs megkönnyítve általa.

Bátrak vagyunk kérdeni: mi a convictus czélja?! . . . Szerintünk nem más, mint a szegény sorsú tanulók tanulhatóságát elősegíteni; a szegény sorsú szüléken könnyíteni. Az nem könnyítés, hogy 160 tanulóól ingyenesnek csak 8-at veszünk be, nehányat megint beveszünk 20 forintos osztályba; — de a legtöbbel pedig megfizettetik illően, a mit megeszik; és ha nincs a szegény fiú apjának 70 forintja, — elzavarjuk eszmadiának a különben tanulni szerető fiút, — ha csak nem „universalis genie“?! . . . de ez elv is igazságtalan, mert minden szülének nem lehet „universalis genie“ a fia; hogy nem ilyen, arról a szegény szüle nem tehet, és így minden tekintetben csak a szüle van sujtva.

Bátrak vagyunk kérdeni azt is, hogy mirevaló az a tekintélyes összegű nagy convictusi alap? mirevaló az évenkénti segélykéregetés? bátrak vagyunk kérdeni, azt a nagy convictusi alapot kiknek a buzgósága hordta össze s teremtette? szomjas s nyugtalankodó lélekkel kérdezzük azt is, hogy azt a convictusi alapot mirevaló emelni a csillagos égig? Annak kamatja csekély díjfizetés mellett igen sok szegény tanulót bírna befogadni a convictusba; sok szegény gyermeknek nem kellene elzulleni, elveszni a mindennapiság porában csupán azért, mert nem „genie“, — ha a convictusi alap czéljának átadatnék, — mely alap összehordásánál, növelésénél mi szegény sorsú, korlátolt jövedelmű papok valánk és vagyunk a napszámosok.

És mégis a mi fiainknak kell elzúlni, elvadulni a tanulói pályától a neveltetés nehézségei miatt.

Szinte nagyon óhajtanók tudni azt is, hogy noha a convictus nem a tanári kar tulajdonjoga, a convictust nem a tanári kar teremtette, hanem az közmindnyájunké, mégis miért, mi okból kizárólagosan csak a tanári karok rendelkeznek vele, ölnek, elevenítenek vele, mint a plajbászsal; szeretnők tudni, hogy a convictusba való felvételt miért ne eszközölhetné az esperesi karból alakított bizottság, mely, hitünk szerint, több méltányossággal járna el a felvételnél; s nem csak a „nótes“-be tekintgetne, hanem a szív, a lélek sugallatára is hallgatna; s a szegénysorsú papok fiaira több tekintettel lenne.

Szeretnők tudni, hogy a mélyen tisztelt és tudós tanári kar micsoda prófétai lélekkel lát be egy „elegendő“ osztályzatú gyermek jövőjébe, hogy azt — a priori elveszettnek hiszi az emberiségre nézve, azon ténye által — midőn az ily osztályzatú gyermeket csak a nagyon megfizetett osztályba veszi fel a convictusba.

Mi, kik nem tartozunk a „calculus“-imádók közé, és mi, kik igen sok esetben tapasztaltuk, hogy az élet egészen másféleképp klasszifikál, mint a tanári plajbász; — kik láttuk, hogy a futók között igen sokan elestek a futásban és sok utólsókból lettek már első; — a convictusnak (mely nem ingyen adatik, mely nem jótétemény) a calculushoz kötését méltánytalan, igazságtalan dolognak tartjuk.

Teljes tisztelettel Jármí, 1889. szept. 15.

Kósa Ede.

Észrevételek a fentebbi nyílt levélre.

Mikép lapunk f. évi 33-ik számában a „Szerk. posta“ című rovatban előre megígértük, közrebocsátók a fentebbi nyílt levelet, annyival inkább, mert nemcsak írójának, hanem több paptársának lelki nyugtalansága, lehangoltsága és elkeseredése jut abban kifejezésre. Minthogy már ezen sajnós lelki állapotot első sorban annak kell tulajdonítanunk, hogy a nyílt levél tisztelt írója és paptársai nem ösmerik részletesen a főiskolai tápintézet viszonyait s ekként a hézagok adatoknak egyoldalú felfogása folytán hamis következtetésekre jutnak: a közérdeknek vélünk szolgálatot tehetni, ha ama levélhez néhány felvilágosító észrevételt fűzünk, melyek által — reméljük — biztosabb alapot szolgáltatunk a szóban forgó intézmény elbírálására, s egyszersmind alkalmat nyújtunk arra, hogy a nyílt levél írójának és paptársainak lelki nyugtalansága, lehangoltsága és elkeseredése megnyugtatóbb lelki állapotnak adjon helyet.

1. A tápintézetbe való fölvétel a főtiszteltű egyházkerület 1888. évi 105-ik sz. végzésében megállapított „Szabályzat“ értelmében történik s annak jogát „a főt. Püspök úr, az egyházkerületi tanügyi bizottság és az egyes tanszakok tanári kara gyakorolják“, s „a tápintézetbe felvett tagok névsora a püspöki megerősítés után leendő végérvényes“. E szabályzatban a többi részletes utasítás mellett kimondatik, hogy „a tápintézetbe való felvételnél a szegénység, a tanulásban való előmenetel és a jó magaviselet az irányadó. Egyenlő anyagi viszonyok mellett a tanulásban való előmenetel és a jó magaviselet biztosítja a nagyobb előnyt“.

Látható ezekből, hogy a felvétel ügyében az a testület intézkedett és intézkedik, a mely megteremtette a tápintézetet, a mely tulajdonjogon bírja azt és a mely ennél fogva e te-

kintetben egyedül illetékes, t. i. az egyházkerület. Hogy már az illetékes főhatóság nem a nyílt levél írója és paptársai által szóba hozott bizottságra ruházta a felvétel jogát, annak indoklásába természetesen nem bocsátkozhatunk, de ki kell fejeznünk azon meggyőződésünket, hogy az egyházkerület által életbe léptetett „Szabályzat“ keretében az a bizottság sem járhatna el több méltányossággal a fölvételnél, mint a hogy eljárna a jelenleg arra hívatottak. Sőt sokak előtt épen az tűnnék föl egyoldalú és félszeg intézkedésnek, ha a fölvétel jogát oly bizottság gyakorolná, melynek tagjai kizárólag a papok köréből választatnának, holott köztudomású, hogy a lelkészek szíves adományai mellett az egyházak és a közönséges egyháztagok fillérei is jelentékeny részt vesznek a főiskolai tápintézet fentartási terheinek viselésében.

Látható a fentebbi idézetből az is, hogy a tápintézetbe való fölvételnél a tanulásban való előmenetel tekintetbe vétele nem mellőzhető, legalább addig nem, míg az illetékes testület a jelenlegi „Szabályzat“ rendelkezéseit meg nem változtatja. És ez tökéletesen jól is van így. Nem tudhatjuk ugyan, mivelhogy prófétai lélekkel nem látunk be a jövő titkaiba, hogy egy „elegendő“ osztályzatú gyermeket miképp fog klasszifikálni az élet, de azt tudjuk, — mert az esetek nagy többsége igazolja, — hogy a jó magaviseletű, szorgalmas és tehetséges tanuló jövője elé nagyobb reménnyel lehet tekinteni, mint az ellenkező tulajdonságokkal bíróé elé, és meggyőződésünk szerint nemcsak a „Szabályzat“, hanem a „Nyílt levél“ írója és paptársai által hangsúlyozott „szív és lélek sugallata“ is azt mondja, hogy egyenlő anyagi viszonyok mellett döntsön a tanulásban való előmenetel és a jó magaviselet. Ezen eljárás erkölcsi hatásának jelei félreismerhetlenek a tanuló ifjúság előhaladásán. A pályatársakkal folytatott nemes verseny buzdító és felemelő hatást gyakorol még a gyengébbre is, s állandó erő kifejtésre sarkalja azt. Ellenben ha azt látná a tanuló ifjúság, hogy a tápintézetbe való fölvétel a jelenlegi „Szabályzat“-tól eltérőleg nem annyira a „szív és lélek“, hanem inkább a „kaszt és önérdék“ sugallata szerint történék: bizony az ilyen eljárásnak demoralizáló hatása nem maradna el.

Szerkesztő.

(Vége köv.)

Nyílt levél

nagytiszteltű Csernák István máramaros-ugocsai ev. ref. egyházmegyei esperes úrhoz.

A máramaros-szigeti egyházközség néhány tagjának szíves felhívása következtében az ottani üresedésben levő lelkészi állásra én is pályáztam; ki is jelöltettem és megválasztatásomat jó reménységgel vártam. Most azonban egészen illetékes forrásból arról értesülök, hogy Szikszay Zoltán, ottani id. lelkész, törvényellenesen, korteskedéssel olyan pártot toborzott össze, mely megválasztását biztosítja; — viszont e tudósítással kapcsolatban egész jóakarattal a visszavonulásra is felszólítottam.

Sajnálatos dolog, hogy Szikszay Z. s. lelkésztársunk különben is előnyös helyzetét imígyen használja föl; még sajnálatosabb, hogy a szigeti ref. egyház, melyben a lelkészi tekintély az utóbbi időben oly száználmasan megingott, ilyen reménytelen jövőnek néz elébe!

Én a mily szíves örömmel ajánlkoztam annak idején a

szép munkakörrel bízható lelkészi állásra, most, csalódással ugyan, de époly készséggel és késedelem nélkül engedek a visszavonulásra felhívó ajánlatnak. Ily körülmények közt, még jelesebb tulajdonok mellett is, mint a milyennekkel én bírok, győzelemre jutni csakugyan lehetetlen. Visszalépek tehát, s nevemet a választandók sorából töröltetni kívánom.

Méltóztassék, nt. esperes úr, ezen elhatározásomat hivatalosan is a szigeti választó közönségnek tudomására juttatni. Mély tisztelettel vagyok Keéren, 1889. szept. 23.

Kiss Bertalan,
ev. reform. lelkész.

A beregi ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése.

Többen valánk azon feltevésben, hogy a folyó évben már nem találkozunk az egyházmegye tanácskozásának zöld asztalánál, azonban ezen feltevésünket eloszlatta a szeptemberhő 11-ik napjára gyűlést hirdető esperesi körlevél, mely egyszersmind elősorolta azon fontosabb tárgyakat is, melyek a gyűlés összehívását szükségessé tették. Kellett is ezen gyűlést megtartani, mert ha a tárgysorozatban feltüntetett 35 ügy a következő gyűlésre maradott volna, az unalmas és fárasztó leendett, de meg voltak olyan tárgyak, melyeket elodázni szabad nem volt.

Hogy ezen gyűlési tudósításom így megkésett, oka nem én vagyok, hanem elháríthatlan körülményeim, melyek nem engedték időt fordítanom e tudósítás szerkesztésére; de mivel jobb későn is, mint soha, megteszem most jelentésemet.

A gyűlést szívből fakadt imádsággal, mint mindig, most is nt. Peterdy Károly esperes úr nyitotta meg, oldala mellett az elnöki széklet — minthogy nagyságos Uray Imre úr a megjelenésben akadályozva volt — mint az ülés kezdetén egyetlen jelenlevő tanácsbíró, Kovács István úr foglalta el, nem sokára megérkeztek azonban Gulácsi Dezső és Kóródy Sándor világi tanácsbírák is.

Első tárgy: a konvent által szerkesztett és szétküldött domesztikai segélyre vonatkozó ívek rovatai egy ezen munkálatra felkért küldöttség által — a lehetőség határai között — betöltetvén, a munkálat gyűlés által annyival inkább elfogadottnak nyilvánított, mert egyházmegyénk már ezen ügygel a múlt 1888. évi decemberhóban tartott gyűlésének 124. jegyzőkönyvi számában hosszasan és részletesen foglalkozott, a jelenlegi munkálat pedig éppen ezen határozatra van fektetve.

Ennek megtörténtével nt. esperes úr, a néhai boldog emlékeztető Kántor Sámuel egyházmegyei volt gondnok emléksobrára, egyházak és egyesektől adakozás útján begyűlt összegéről terjeszt be számszerinti kimutatást, melyszerint az 1886. év június haváig befolyt 69 frt, — a papi értekezlet határozatánál fogva — a beregszászi hitel-intézetnél lett elhelyezve s ennek XII—170. betéti könyveeskéjében 1886—1889. június hóig, tehát három esztendei 5% kamattal, 79 frt 75 krral szerepel.

Ugyanesak nt. esperes úr kérelmezte, hogy a sokféle segélypénzek kezelése és kiosztása alól egy más módozat elrendelésével mentessék fel. Közgyűlés meg van győződve a felől, hogy a különben is túlterhelt esperesi hivatalnak a segélypénzek kezelése nagy fáradságot, gondot, sőt meg nem érdem-

lett kellemetlenségeket okoz, és bár örömet, kész szívvel könnyítene e közhivatal e nemű terbeltetésén, de a fennálló törvényes eljárás mellett, a segélypénzek kezelése és kiosztása más egyéniségre vagy éppen testületre át nem ruházható, e mellett esperes úr iránt teljes bizalommal s elismeréssel is viseltetvén: nem látja okát és lehetőségét, hogy idevonatkozó kérelmének eleget tegyen.

A bilkei és munkácsi missziói körökben történtek felől részletes jelentés nyújtott be gyűléshez is, tudomásul vétel mellett; — mindkettő egész terjedelmében jegyzőkönyvbe vezetett rendeltetett.

A tanítói állomások időközi betöltése, melyszerint az Amerikában jobb hazát kereső n.-bereg-i tanító helyére Badalay János, a más állásra távozott daróczi tanító helyett Vadnay Imre, végre az elhalálozás következtében megüresedett nagybégányi tanítói hivatalra Csajági Imre lettek alkalmazva, — tudomásul vétetett, a nevezettek a beregi ev. ref. egyházmegye tanítói karába bekebelezetvén.

A főtiszteletű tiszántúli egyházkerület 1889. évben tartott közgyűlésének 56. és 95. számú jegyzőkönyvi határozatában foglaltak (első: „minden temetés kivétel nélkül lelkész közreműködésével történjék”; a második: „a kölesönös tűzbiztosítás”) tanulmányozására s annak idejében véleményes javaslatételre küldöttség nevezetett ki.

A feladatának mindenkor kifogástalanul eleget tenni akaró számvevőszék időközben megajtett pénztári vizsgálatának jegyzőkönyvét, valamint a tanügyi bizottság lelkes elnöke az 1888/9-ik iskolai évről szerkesztett jelentését beterjesztette.

A kis-lónyai, kevés lélekszámmal bíró kicsinyke egyházban szervezendő lelkész-tanítói állás fizetéslevele egy nem felette fontos kikötéssel elfogadtatott s a törvényes alakba foglalandó díjlevél a főtiszteletű egyházkerület elé végleges megerősítés végett esperesi hivatal által felterjesztendő.

Ezen picziny ekklezsiában a volt két hivatalnok, t. i. lelkész és tanító folyton a megélhetés nehézségei felett panaszkodtak, kivált a tanító díjazása volt felette nyomorult; ilyen volt aztán a népnevelés, a tanítás eredménye is. A most alkotott lelkész-tanítói fizetéslevél értéke, egész biztos alapon számítva, a 800 frton túlhalad. Érdemes ám — a különben is esekély lekipásztori teendők mellett — a két hivatal terhét egész odaadással, híven viselni; nem is oly nehéz, csak kedv és akarat ne hiányozzék, ámde ezek nélkül a legdúsabban díjazott bármely állás sem tölthető be a mérték kívánalma szerint.

Nagyságos Lónyay Géza úr a világi jegyzőségről történt lemondása elfogadtatván, a szavazás el lett rendelve.

Végül, egyeseket érdeklő küldöttségi jelentések, folyamodások elintézése, egy csere-szerződés jóváhagyása, a jegyzőkönyv hitelesítésével megbízott küldöttség kinevezése után esperes úr a gyűlést délutáni 2 órakor bevégezettnek jelentette ki, s a jelen voltak, kiki elindult saját útjára azon édes reménnyel és óhajttal, vajha egyházmegyénkben továbbra is az idők végéig, mindenek szép renddel és ékesen folynának!

Sütő Kálmán,
b.-somi ev. ref. lelkész.

Örömnepély és egyházmegyei közgyűlés.

Lélekemelő szép ünnepélyvel volt összekötve a heves-nagykunsági ev. ref. egyházmegyének folyó hó 17-én Török-szentmiklóson tartott közgyűlése. E napon érte meg a nevezett egyház temploma száz éves fennállását, melyért nagy lelki gyönyörűséggel adott hálát az egyház, sőt az egész egyházmegye közönsége. — A szorongásig megtelt száz éves templomban először Gyikó Ferenc egyik helybeli ev. ref. lelkész mondott alkalmi, szép imádságot, majd a másik lelkész Vaday Ferenc olvasta fel a községnek és egyháznak igen érdekes s részletekig kidolgozott történetét. E szerint a XVI-ik században a törökök szállották meg a községet, s ott földvárat építettek. A század közepén azonban II. Rákóczy György elfoglalta a várat s földig lerombolta az egész községet, melynek lakói elszéledtek. Romjaiból csak a XVII-ik század elején épült fel, a mikor a szomszéd faluból oda költözött lakosok megülték s idők folytán a mostani községet alapították. E változatos és viszontagságteljes multtal összefügg az egyház története is, melynek fölöttébb érdekes leírása mindvégig lekötötte a nagyszámú hallgatóság figyelmét.

Ezután Székely Károly esperes buzgó s a szép ünnepélyre reflektáló lélekteljes imádsága után Horthy István egyházmegyei gondnok lendületes szavak kíséretében a közgyűlést az összesereglett nagy és díszes közönség előtt megnyitotta.

Az egyházmegye beléletéről hű képet nyújtott az esperesi jelentés, melynek kapcsában érdemet illető kegyeletes észékekkel emlékezett meg a közgyűlés Végh Sándor túrkevei volt ev. ref. lelkész s tanácsbíró haláláról, s emlékéit jegyzőkönyvileg örökíté meg. Fájdalmasan érintette az egyházmegyét a nagytevékenységű Fráter Imre v. tanácsbíró és főjegyző lemondása, kinek szintén jegyzőkönyvileg szavaztak hű fáradozásaiért köszönetet. A választás mindkét helyre elrendeltetett.

Sajnosan vette tudomásul az egyházmegye a madarasi egyházba kiküldött bizottság jelentését, mely a presbyterium, de főként annak elnöke Tóth Károly lelkész viselt dolgairól megdöbbentő képet tárván fel, ez utóbbi ellen a fegyelmi eljárás megindítása kimondatott. Egy bizottság jelenté szintén, hogy a domesztikára a jelen évben a tractus hívei összesen 4692 frtot ajánlottak fel.

Egyházkerületi küldöttség tagjai lettek egyházi részről: Madarász Imre, Doroghi Lajos; világi részről: Rázsó Antal, Losonczy Mihály. Póttagok: Győry Lajos s ifj. Polgár József. A lelkészjelölő bizottságba megválasztattak egyházi részről: Madarász Imre, Rácz Miklós; világi részről: Bagossy Lajos. Póttagok: Doroghy Lajos, Mészáros Illyés.

Sok időt vett igénybe s a gyűlést egész másnap délig nyújtotta az újonnan készített népiskolai szervezet felolvasása s a reá tett megjegyzések. Általános a vélemény, hogy az gyakorlatban kivihetetlen; mindazáltal, hogy az egyházmegye a lehetőség határai között eleget tegyen a szervezet kívánalmainak, mindenekelőtt megválasztá 7 taggal az egyházmegyei tanügyi bizottságot, s ennek feladatává tette, hogy ossza be az egyházmegyét körökre s igyekezzék a szervezetet a helyi viszonyokkal lehetőleg összhangzatba hozni. E bizottság tagjai, elnök: Gulyás Lajos, tagok: Harsányi Imre, Vaday Ferenc (egyh.), Szabó Imre, Kovács László (vil.), Pántó János, Józsa Pál (tanítók).

Sok baja volt M.-Túrnak, mely most egy pompás központi iskolát épített. Az építés adózással, helyesebben adóz-

tatással jár — tudvalevőleg — minálunk. Ebből fejlődtek ki az egyház és a közbirtokosság, valamint egyesek között bizonyos összeütkezések, miket eligazítani az egyházmegyének elelendő bizonyítékok hiányában nem sikerült. Jól esett a kellemtelenségek után hallanunk a nemesen érző város alapító levelét iskolai czélokra, s az egyház azon határozatát, melyszerint a gymnasiumban felállítandó 7-ik tanszék díjazásához felerészben hozzájárul. — A kisujszállási egyház meg épen két tanár fizetését vállalta újabban magára, nemkülönben a karzagi is. Mindezek örvendeztető és biztató jelenségek.

Uj egyházat is szervezett az egyházmegye. A rákóczi jó igyekezetű s ritka buzgóságú kis leányegyházat anyásította, ott lelkész-tanítói állomást állított fel, s mint ilyen, 200 frt állandó segélyre ajánlotta a közalaphoz. Utasítá azonban az egyházat, hogy conventionalisát törvényszerű formában mihamar állítsa ki. Segélyre ajánltatott még, a domesztikánál: a t.-nagyrévi egyház 200 frt, a t.-ughi egyház 150 frt, Szabó László t.-ughi lelkész 100 frt; — az államnál: a rákóczi egyház 100 frt, a t.-sasi egyház 30 frt, a t.-ughi egyház 50 frt, Szántó Dániel t.-ughi tanító 10 frt.

Ezek mellett még számos apróbb, házi ügyeket tárgyalt le a közgyűlés.

Törökszentmiklós községe felekezeti különbség nélkül ünnepi színt öltött, s ehhez méltó lelkesedéssel s feledhetetlen szívességgel fogadta és vendégelte meg az egyházmegyét. A társas körben felterített közebeden szebbnél szebb toasztok eleveníték fel a multat, élénkíték meg a jelent s nyúltak reménységgel a jövőbe. — Álljon és virágozzék a száz éves templomú törökszentmiklói ekklezsia anyaszentegyházunk dicsőségére!

S. Sz. I.

A nagykarolyi ref. egyházmegye közgyűlése.

Egyházmegyénk őszi közgyűlését ez idén Máté-Szalka városában tartotta meg szept. 17-én, nagy érdeklődés s nagyszámú férfiak jelenlétében, Segesvári József derék esperesünk elnöklete alatt. Segédgondnokunk ismét nem jött el gyűlésünkre a messze távolból; mely elmaradása — habár indokolt volt is — a gyűlés nagy részének nem valami jól esett; nem találkozott tetszésével.

Esperesünk szép imádsága s üdvözlő szavai után, az üresedésben levő világi tanácsbírószágra beérkezett s felbontott szavazatok eredménye hozatott köztudomásra, — melyszerint a 34 szavazatból 19 szavazatot Ilosvay Aladár világi jegyző, 9 szavazatot Szilágyi Dénes k.-daróczi birtokos, 6 szavazatot pedig Budaházy Mihály szalkai ügyvéd kapott, — ennél fogva általános többséget Ilosvay Aladár úr nyervén, felhívatott az eskü letételére, mit készséggel le is tett, s talpra esett rövid beszéd után, éljenzések között tanácsbírói székét el is foglalta. Viselje sokáig e protestáns világi férfiút annyira megtisztelő szép tisztet, szívünkben kívánjuk; mert benne, illetve az ő személyében egyházmegyénk egy igen jeles s tudományosan képezett férfiút emelt tanácsbírói székébe, ki magas műveltségénél s születésénél fogva felül fog mindenkor emelkedni ítéleteiben, ténykedéseiben minden mellékes önző érdekeken; — magát senki által befolyásoltatni nem engedvén, felülemelve érzi magát az emberi gyarlóság posványain.

Ezután határozati javaslat alakjában betérjesztett egyesek által, miszerint tekintve a méltányosságot és igazságot, te-

kintve hosszan elnyúló egyházmegyénk térképére — az egyházmegye egyik közgyűlése évenként állandóan mindig Máté-Szalka városában tartassék. Rövid vita után nagy szavazattöbbséggel a javaslat elfogadtatott; — s ezután egyik gyűlésünk mindig M.-Szalkán fog megtartatni.

Néhány kisebb jelentőségű ügy letárgyalása után, áttért gyűlésünk a legfontosabb tárgyra, — az egyházmegyei papi özvegy- és árva-gyámintézet ügyének tárgyalására. Egyházmegyénk gyámintézete még eddig gyermekkorát élte; sőt majd megfűlt bölcsőjében, mint a nem kellőleg gondozott csecsemő. Hallottunk róla valamit, hogy ilyen is van, hogy szunnyadoz, hogy egyesek ismerik is, látták is; — de a tulajdonképeni törvényes apa: az esperes alig tudott róla valamit, nem tudott többet, mint mi, kik előtt el volt takarva ennek a csemetének az arca. Hallottuk kivált ezelőtt egy néhány évvel, hogy ez a kellően nem gondozott gyermek beteg, kinlódik, — az egyházmegye küldött is orvosokat hozzá, de a sok orvos még betegbé tette a kezeléssel: mely kezelés s a patika sokba került.

Hallottuk később aztán azt is róla, hogy bölcsőjéből kiszállott nagy erőlködve s el kezdett jární. Ekkor egyházmegyénk egyik tevékeny papi tanácsbírója, Lövey Pál felkereste a jární kezdő gyermeket; s kezét megfogva, haza vezette a gondos apához, az espereshez, annak gondozása alá helyezte. Igen. Lövey úrnak a gyámintézet újjá teremtésében, megizmosításában maradandó érdemei vannak. Ő hosszas búvárkodás, tanulmányozás után feltalálta, megkereste a benne lappangó kórt; — az eddigi kezelési rendszert rossznak, célhoz nem vezetőnek kimutatván, új alapszabályok készítése által új irányt, más lendületet adott annak; s ez új alapszabályok heves viták után szavazattöbbséggel gyűlésünkön el lettek fogadva; — ezután gyámintézetünk ez alapszabályok szerint fog kezeltetni, kormányoztatni.

Az eddigi „gyámintézeti választmány“ működése be lett szüntetve; a gyámintézet az esperes fenhatósága, illetve szigorú ellenőrzése, gondozása alá helyeztetett; ki úgy a töke kamatoztatására, mint az özvegyek s árvák lelkiismeretes, igazságos segélyezésére tartozik felügyelni, a mellé megválasztott „ellenőr“ s „jogügyi tanácsos“ véleményének kihallgatásával, közreműködésével.

Pénztárnokul az eddigi lelkiismeretes Vityi Bertalan be-rei, ellenőrnek Uray József csomaközi a gyámintézet ügyében évek óta buzgólkodó lelkészek lettek elválasztva, jogügyi tanácsossá pedig Földvári Sándor m.-szalkai jeles ügyvéd, egyik világi tanácsbíró lett felkérve.

Gyámintézetünk habár gyermekkorát éli még, ma már minden özvegynek 125 frtot, minden árvának 62 frt 50 krt ad, ez a minimum, ez összeget csakis fokozni lehet, de kevesbíteni nem.

Tökénkből pedig sok elveszett; az egyházmegye gyáva-sága, a papság hideg közönye miatt.

E fontos ügynek hosszadalmas, heves letárgyalása után, törvényszéki ülés tartatott az egyházmegyénkben oly nagy hullámokat vert, hírlapi polemiára okot szolgáltatott géresi papválasztás ügyében. Az elválasztott lelkész (Kormány Lajos) ügyében két deputatio lett előzetesen kiküldve, — mindkét deputatio arról győződött meg, hogy elválasztott lelkész ártatlan, nem korteskedett, — hanem igenis egyesek hozták erőszakkal törvényszék elé Kormány Lajos kollegánkat.

Az egyházmegyei bíróság a választást nagyon helyesen — egyhangúlag megerősítette.

Meg lett erősítve a mérki s a domahidai lelkészválasztás is; s Ér-Körtvélyesre Pataki Sándor, a debreczeni főiskolának egykori egyik jeles növendéke, végzett esküdt felügyelő, — segédlelkészül kebelezetett.

Jó behatást gyakorolt a gyűlésre a délutáni órákban m.-szalkai szolgabíró, Ilosvay Endre úr azon tudósítása, miszerint ha az egyházmegyei elnökség ezután őt előre értesítendő a Szalkán tartandó gyűlések idejéről, — ő (noha róm. kath. vallású férfiú) minden erejével oda működik, hogy a gyűlésre jövőket e gyűlés tekintélyéhez illően elhelyeztesse, — tanácskozási helyiségül a városi tanácstermet átadatja, — szóval oda fog működni, hogy M.-Szalka városa a gyűlés illendő elfogadásával maga-magát megtisztelje.

Ilosvay Endre úrnak e szép ajánlata éljenzéssel és köszönettel fogadtatott.

Egyesek által indítványba hozatott a gyűlés folyamán a tanácsbírók szaporítása is. Egy egyházi és egy világi tanácsbíró választása indítványoztatott, melyre hogy nagy szükség is van, be kell ösmernünk. Erről meggyőződünk ez alkalommal is. Mert részint több tanácsbíró el se jött, részint a kik eljöttek, azok közül is kettő ebéd után oda hagyott bennünket, haza utazván. Pedig már a jó rend, a tanácsbíróssággal együtt járó kötelezettség azt hozná magával, hogy különösen a tanácsbíró urak várnák be a gyűlés befejezését; ne pedig délután alig nyolcz-tíz ember intézné el futólagosan a kisebb panaszos pereket.

Ilyen beható megfontolást, elbírálást igénylő panaszos ügy került szőnyegre az esti órákban a lámpa világánál.

Az ölesva-apátii tanító Molnár Sándor állásáról bizonyos ide nem tartozó okok miatt lemondván, egyháza adós maradt neki 160 forinttal; mely összeget onnan eljövetele, a tavasz óta sem tudott megkapni. A szerencsétlen ember elmebetegségbe esvén (ma a Lipótmezei tébolydában van), neje folyamodott orvoslásért az egyházmegyéhez. Esperesünk előadása szerint ő hivatalánál, de meg kötelességénél fogva minden követ megmozdított a követelés behajtására nézve — de sikertelenül. Az apátii egyház küldöttei, képviselőinek beszédeiből az volt kiészlelhető, hogy az apátii egyháztanács egyes tagjai úgy vélekednek, miszerint az egyháztanács egyetemlegesen csak a fixum fizetésért felelős vagyonával is — nem pedig a „párber“ fizetésért is.

Ennélfogva az ő logikájok szerint e követelés, e restantia ő rajtok, az egyháztanács tagjain nem behajtható.

E kérdés ismét hosszabb vitára adott alkalmat. Pedig itt e kérdésnél törvényeink szerint az egyháztanács épen úgy van kötelezve felelősséggel, mint a fixum fizetésnél; mert ha nem volna: akkor a behívatalnokok állapota, sorsa örökös bizonytalanságban vergődnek; a behívatalnokok existenciája nem volna soha biztosítva.

Az ügy szigorú gyors intézkedés végett az egyházmegyei elnökséghez útasított!

Ezek után a gyűlés a késő esteli órákban véget ért. Mielőtt azonban tudósításunkat befejeznők, jónak látunk egy észrevételt megköczkáztatni, s észrevételünkre az általunk nagyra becsült esperes úr figyelmét felhívni!

Tanácskozásunk menetével, az ügydarabok tárgyalásánál eddig követett rendszerrel a mai előrehaladott korban nem lehetünk megelégedve. A régi korban megjárta az ily zavaros tanácskozási rend. Méltóztassék tanácskozási ügyrendet, sorrendet megállapítani; az egymás beszédébe bele beszélőket,